

SMRT JAKUBA DEMLA

Ve středu 8. února přišel jsem si do zdejší (třebíčské) nemocnice k panu Dru. Karlu Tomkovi pro výsledek dvoudenního vyšetřování na kardiologickém oddělení.

– Je tady od včerejška P. Jakub Deml a je tentokrát ve stavu velmi vážném. *Okamžité* nebezpečí dosud nehrozí, ale je to vážné. Nevím, máte-li se za ním hned podívat, snad by bylo lépe až později..., přemítá přítel lékař – no, ale běžte se mu alespoň ohlásit...

Vstoupil jsem na práh malého pokojíčku č. 1, v němž básník za svých léčebných pobytů nejčastěji býval, těsného pokojíku, určeného původně pro jednoho pacienta, avšak v stoupajícím přílivu nemocných už dávno opatřeného dvěma lůžky. Hned proti dveřím spatřil jsem jeho hlavu spočívající na bílé podušce. Víčka měl zavřená a v jeho tváři byl výraz takové únavy, jakou jsem u něho ještě nespatriil, ačkoliv už po léta jsem byl zvyklý vídat ho po příjezdu do trebíčské nemocnice unaveného a vyčerpaného. Kolikrát už předtím (ještě v dávné době, po smrti Pavly Kytlicové) spatřil jsem jeho obličej velmi zřetelně modelovaný smrtí a jakoby už vymknutý z tohoto života, a přece se vždy znovu vrátil do jeho rytmů – na tyto změny, mnohdy až překotné, jsem byl u něho už zvyklý, dávno jsem věděl, že jeho organismus je neobyčejně proměnlivý a překvapivý, jak se o tom přesvědčili i jeho lékaři, ale co jsem spatřil tentokrát, to bylo něco nového, něco *jiného*.

– On nespí, řekl mi jeho spolupacient, když mě viděl váhavě stát na prahu a dívat se k jeho lůžku.

Udělal jsem několik kroků k tomuto lůžku, Jakub Deml otevřel oči a přivítal mě slabým úsměvem, ja-

kého byl v této chvíli schopen obličej vysíleného člověka:

– Vy jste tady?

– Já jsem se vám přišel jenom ukázat, abyste věděl, že o vás vím. Nenamáhejte se, prosím, jak jen vám bude trochu lépe, já přijdu a pak si pohovoříme. Zatím jenom odpočívejte, hodně odpočívejte...

– Po několika ještě slovech, už nevím jakých, jsem se s ním rozloučil slibiv, že určitě přijdu.

Dva dni jeho stav zůstával vcelku nezměněn.

V pátek kolem šesté hodiny večerní k nám přišla paní Tomková, choť Dra Tomka, a oznámila mně, že důstojný pán si přeje se mnou mluvit, abych prý okamžitě šel do nemocnice, kde je pro mě vystavena zvláštní propustka, že ho smím mimořádně navštívit. Jeho stav prý se po poledni náhle zhoršil, řekla paní Tomková, vyžádal si *poslední* pomazání a přeje si s vámi mluvit, něco prý o 10. *Šlépějích*...

Ihned mě napadlo, že to asi mají být svazky jeho vybraných spisů, jak je uspořádal pan Timotheus Vodička, jenom jsem nemohl pochopit, oč tu při tom vlastně jde. Rychle jsem se oblékl a šel do nemocnice v nastalé už tmě s jasnou předtuchou, že je to má návštěva poslední, obklíčen onou neznámou bází, jaká se nás zmocňuje před životem, který navždy odchází z této země.

Na nemocniční chodbě mě nikdo nezastavil, potkal jsem tam jen jednoho lehčího pacienta, který se procházel. Byl to pravděpodobně pacient, který byl ubytován v jednom pokojíku s Jakubem Demlem. Šel jsem tedy rovnou k tomuto pokojíku. Dveře byly otevřeny, zastavil jsem se na prahu, opět jako předevcírem, a pohlédl k jeho lůžku. Jakub Deml spal. Náhle mne přepadl pocit jakéhosi prohloubeného ticha a v tomto tichu jsem naslouchal jeho těžkému oddychování. Všiml jsem si, že toto dýchání začíná na kratičkou pauzu vždy vynechávat. Vzpomněl jsem si na umírání své matky před 27 lety v téže třebíčské nemocnici, které

začínalo rovněž tímto kratičkým vynecháváním dechu a v duchu jsem si řekl, že to může trvat nejdéle tak čtyři hodiny. Tento spánek byl zřejmě hluboký, chvíli jsem váhal, pozoroval a naslouchal, ale poněvadž nebylo naděje, že se z něho probere sám, a poněvadž si výslovně přál se mnou mluvit, odhodlal jsem se konečně z tohoto spánku jej probudit.

Přistoupil jsem z levé strany k jeho lůžku (pravá byla přiřazena ke zdi) a začal jsem mu hladit levou ruku, ale nemocný básník se neprobouzel. Pohládl jsem ho tedy ještě po pravé ruce, načež on zvolna otevřel oči a zřejmě si nemohl uvědomit, kde je a co je. Zavolal jsem tedy na něho hlasitě:

– To jsem já, Miloš, přál jste si se mnou mluvit.

Na tato slova si Jakub Deml okamžitě uvědomil, co je, ale jsa ještě v příliš teplém spojení se svým snem povídá mi:

– To jsem rád, že jste přišel. Probudil jste mě z takového *krásného* spánku.

A já mu na to:

– Vy ještě *budete* krásně spát...

A potom již vpadl do kontextu svého denního vědomí, z něhož jej spánek vyřinul. Do tohoto kontextu, který jako živý proud od prvních okamžiků dětského sebeuvědomování v nespočetných vlnách, zpěněních, bleskově šlehajících záchvěvech i ztišeních dospěl až do této chvíle, která byla tak blízka okamžiku, v němž měl vyústit do věčnosti. Tento pocit mi jen tak proběhl tělem, uvědomil jsem si jej, aniž jsem jej jakkoli formuloval – rychle proběhl a utkvěl.

– Vytáhněte, prosím vás, z nočního stolku papír a tužku, povídá Jakub Deml velmi určitě a energicky, i když bylo znát, že ho artikulace některých hlásek už značně namáhá.

Našel jsem v zásuvce nočního stolku papír, ale tužka tam nebyla a já jsem při sobě také žádné neměl. Odběhl jsem do vedlejšího pokoje, kde jsem si vypůjčil tužku od zdravotní sestry, a vrátiv se zpět povídám:

– Diktujte mi, prosím, a já budu psát.

– *Ne*, to musí být napsáno *mou* rukou, řekl mi na to Jakub Deml.

Jeho vědomí bylo až překvapivě jasné, všechny jeho myšlenky měly pevnou logickou soudržnost, na nic nezapomněl, nic se mu nevymklo z otěží, ačkoli mluvení mu dělalo potíže. Bylo cítit, že mu na něčem mimořádně záleží.

Vložil jsem nejprve ruku pod polštář a pokusil jsem se zvednout jej do polohy vsedě, ale záhy jsem poznal marnost svého úsilí. Neměl jsem dost sil, abych ho zvedl a v této poloze udržel, protože on sám neměl nejmenší síly, aby mně při tom nějak pomohl. A pro jeho tělo by to bývalo bylo příliš bolestivé. Věděl jsem, že v jeho nočním stolku jsou kartonové desky od svazku dopisních papírů, desky, na nichž byly napsány adresy některých jeho přátel (vzpomínám si mimochodem, že tam byl Bedřich Fučík, Gitka Prokšová a jeden jeho nedávný polský překladatel z Varšavy), vzal jsem tedy tyto desky, na ně položil papír a držel jej co nejpevněji před jeho hlavou. Na tento papír napsal básník své poslední řádky na tomto světě. Bylo to sdělení adresované jeho neteři, paní Martě Vrbové z Tasova.

Milá Marto,

protože se blíží zima mého života a já už sotva brzo přijedu do Tasova, prosím Tě, pošli mně sem ještě všechny zbylé rukopisy mé. Profesoru Miloši Dvořákovi z Třebíče za tím účelem jsem dal svá práva a také všechny návody, proto mu nedělej žádné překážky.

10. II. 1961

S pozdravy Jakub Deml

Jakub Deml psal tyto řádky dlouho a pomalu, ruka mu často umdlávala, musel odpočívat. Když je dopsal, zeptal se mě na datum, které vepsal dolů vlevo, pak se podepsal a pod svůj podpis nakreslil ještě naposledy ptáčka, toho ptáčka, kterého tak rád kreslival do svých dedikací.

Když to všechno dokončil, chvíli si ještě odpočal a potom na mě upřel pohled a začal mluvit:

– Zajedte co nejdřív do Tasova, vezměte si někoho s sebou, koho si vezmete?

– To ještě nevím, odpovídám mu.

– Tedy vezměte si někoho s sebou, zajděte k Vrbovým, ti vám otevřou dům a tam běžte do Březinova pokoje (bylo to někdy v této chvíli, co mi začal Jakub Deml tykat), tam najdeš dřevěnou truhlici, a kdyby nebyla v tomto pokoji, tedy hledej jinde... V té truhlici je velká lepenková krabice a v ní jsou svazky mých sebraných spisů (tak jsem tomu aspoň rozuměl), váží to dohromady nějakých pět kilo, ale je tam ještě malá krabice a v ní je smlouva s Vyšehradem a Timotheem Vodičkou o redigování mých sebraných spisů – zkrátka všechno, co najdeš v té krabici, dej do kufru a přivez to sem a pak to pošli do Olomouce.

– Panu Vodičkovi, nebo jeho paní? ptám se ho.

– To je jedno! A teď mi podej z nočního stolku mou náprsní tašku!

Podal jsem mu tuto tašku a on z ní vytáhl dvě stokoruny, které mně dával na výlohy. To jsem samozřejmě odmítl a řekl jsem mu, že rád zaplatím všechny výdaje s tím spojené. On však naléhal dál, já opět odmítal, říkal něco v tom smyslu, jako že mu to stejně k ničemu není, já jsem však ustavičně odmítal, až se z toho vyvinul jakýsi souboj, v němž jsem podlehl, když na mě vysíleně zvolal:

– Prosím tě, nenamáhej mě a vezmi to.

Jedině kvůli němu a abych jej upokojil, vzal jsem si velmi nerad jednu z těch dvou stokorun.

Když jsem cítil, že je vyřízeno všechno, proč mě volal a co mi chtěl říci, poprosil jsem ho, aby mně odpustil

všechno, čím jsem si kdy na tomto světě vůči němu provinil, a aby mně dal své požehnání. Poklekl jsem a on nade mnou latinsky pronesl kněžskou žehnací formuli, děláje přitom pravicí znamení kříže.

Povstal jsem a znovu jsem se podíval na Jakuba Demla. Tu jsem měl pocit, jako by se v tom téměř bezmocném těle celá jeho bytost náhle vztyčila – začal pronášet namáhavě sice, avšak hlasitě a s velkým důrazem tato slova:

– Pamatuj, že se na tebe v tomto okamžiku dívají Pavla Kytlicová a ... (aby si oddechl, učinil delší pauzu, do níž jsem já vpadl: a Otokar Březina – načež to po mně opakoval:) ano, i Otokar Březina se dívá na tebe, jak tento příkaz splníš!

V té chvíli ještě pevně doufal, že se dočká mého návratu z Tasova. Tato jeho víra udržovala i ve mně ještě jakousi jiskřičku naděje, poněvadž jsem věděl, že Jakub Deml ve svém životě mnohokrát dokázal udělat, co udělat chtěl, ale na dně mé bytosti zůstávalo přece jen nepotlačitelné tušení, že se vidíme naposled. A protože jsem cítil u něho jisté naléhání a netrpělivost, abych se dal co nejrychleji do plnění jeho příkazu, odhodlal jsem se k odchodu.

Vzal jsem jeho chladnoucí pravou ruku (a byl tu už chlad jeho umírání) a na rozloučenou jsem ji políbil.

Zatím co píše tyto řádky, vzpomínám si, jak jsem se jedenkrát (bylo to po vydání *Mého svědectví*, když se krom několika málo přátel všichni vrhli na něho), jak jsem se tenkrát loučil s Jakubem Demlem v jeho tasovském domě. Ležel tehdy unavený na lůžku, a když jsem mu podával ruku, strhl ji prudce k sobě, políbil a skropil svými horkými slzami, které se náraz vyřinuly z jeho očí. Nikdy ve svém životě jsem se necítil tak málo hoden projevu lásky jako tenkrát a snad teprve dnes si dovedu poněkud představit, jakou váhu měly a co znamenaly tyto jeho slzy.

Políbil jsem jeho pravou ruku, řekl jsem mu S Pánem Bohem (tu jsem nejhloběji pocítil, jaký význam mají

tato slova) a odcházejí ohlédl jsem se ve dveřích, abych se ještě jednou podíval na jeho tvář. A tu jsem uviděl, jak jeho pravice dělá za mnou ještě jednou znamení kříže, své poslední kněžské požehnání, které udělila v tomto životě.

Když jsem druhého rána přišel do nemocnice, řekla mi lékařka, která konala službu na tomto oddělení, že Jakub Deml nedlouho po mém odchodu opět usnul a z tohoto spánku už se nevzbudil. Zemřel v pátek 10. února asi o půl desáté hodině večer, jak mi bylo řečeno. Datum jeho smrti na úmrtním oznámení, které vydali jeho příbuzní a farní úřad v Tasově, je tedy mylné.

Jakube Demle, jestliže jste zůstal v Tasově sám a opuštěn, bylo to snad proto, že jste tajemným tíhnutím své bytosti tomu tak chtěl, abyste už před čtvrt stoletím v jedné své básni (*Můj první sonet*) mohl říci:

Byl jeden kněz

a matka řekla dceři: On je z těch *blahoslavených*,
kteří musejí umřít hůř než pes...

Ne, neumřel jste hůř než pes, ale umřel jste *blahoslaveně*, anebo umřel-li jste hůř než pes, tedy jen proto, abyste umřel blahoslaveně, odcházejí z tohoto světa v *krásném* snu, z něhož jsem Vás na chvíli probral. Přál jste si bezpochyby umřít ve svém rodném Tasově, ve svém domě uprostřed zahrady, ale nebylo-li splněno toto Vaše přání, bylo Vám splněno přání mnohem závažnější, které jste pronesl hned na začátku své agonie: Já jsem katolický kněz a chci být zaopatřen. Vaše smrt byla opravdu dobrá, v tradici našich předků, a klene se jako duha smíru na propastnou krajinou Vašeho díla a vašeho života. „Moc pěkně jsme to spolu spravili,“ řekl mi pan provinciál Pytlíček, který Vás zaopatřoval.

Budiž mi dovoleno uvést zde v plném rozsahu poslední báseň Jakuba Demla, báseň, kterou napsal ještě po *Triptychu*, vydaném jako soukromý tisk k Vánocům 1960.

Z J E V E N Í

Hvězda se odloupla nevím jak,
sletěla s nebe do oblak
a zkřehlá mrazem
padla na zem.

Kletba přestala odvěká,
ihned se změnila v člověka
a zavřenými dveřmi vešla,
jinam nešla.

Pod jedinou střechu
jako pro útěchu
vlaštovka se vrátí,
roky se tratí.

—

Vzdychla si řeka, hnuly se ledy,
snad naposledy
někdo se za mne pomodlil.
Kdo to byl?

Zní to i cize,
v pražádné knize,
není to jméno, leč by se řeklo Velký Dluh.
Byl to duch.

Vidím ho, vidím,
až se stydím,
běda mi –
jen jako hvězdu mezi hvězdami.

Co jen tu hledá
tato tvář bledá
a podmaňující?
Těžko to říci.

Přes všechnu muku
vzal jsem mu ruku –
(nebylo potřeba světla)
byla teplá.

A potom zrovna naštěstí
mrtvé bylo náměstí
a od shora dolů
šli jsme spolu
a potom dále krajinou,
nemysleli jsme na jinou.

Líc jeho z alabastru,
přemýšlím jen jak to nastru,
z alabastru byla líc,
já neřekl víc,
on zas nic.

Myslel jsem, že to dělá jen z ostychu,
i opakuji potichu:
Máš mě opravdu rád?
(v duchu jsem to řekl kolikrát)

Kdeže to jsem, či kde jsem to byl,
já jeho oči pil.
Obličej jeho kamení,
jenom rty dávají znamení
a řekl to víc mezi zuby –
ať to zhubí,
řekl to, jak měl
a zas se odmlčel.

Bylo to večer, vlastně už ráno,
řekl A N O –
v plameni.

Nepochybuji, že toto *Zjevení* bylo zjevením vlastní smrti Jakuba Demla, jako jím byl onen Host v závěru *Triptychu*. Zjevením té smrti, která se mu v průběhu dlouhých let jeho básnické tvorby tolikrát ukázala a zase skryla, aby se zase znovu ukázala a opět skryla, která prostupovala jeho humor i jeho rozhorlení, která si s ním hrála na schovávanou v nejšťastnějších chvílích jeho života podbarvujíc je tragickým doprovodem, která se mu zjevovala v tolikerych podobách, až konečně uzrála v rysech blízkých své podobě definitivní, která mu svými přísnými ústy řekla své láskyplné ANO. Když jsem ho probral z jeho krásného spánku, bylo na něm až příliš patrné, že nevěděl, je-li večer nebo ráno, poněvadž všechny kontrastní jevy a děje, o něž se opíráme při rozlišování našeho času, mu začaly vplývat do věčnosti. Toto láskyplné Ano pronesla k němu smrt ústy svého Zjevení, poněvadž on je pronesl k ní, neboť, jak praví Léon Bloy, naše svobodná vůle a Boží předurčení jsou v hloubce jedno a totéž. A smrt Jakuba Demla byla jen dovršením a dotvořením tohoto ANO.

Toto plamenné Ano prošlehuje celým jeho dílem, jako prošlehovalo celým jeho životem. Zatímco my kolem jsme byli jen jakoby tříčtvrťoví, poloviční nebo třeba jen čtvrtinoví, on byl vždycky úplný, nebo, lépe řečeno, jeho vždycky něco přesahovalo, čemu sám nemohl stačit. Z této nesouměřitelnosti životů vystávaly mnohé konflikty mezi ním a jeho nejbližšími přáteli. I když metal kolem sebe blesky hlava nehlava, krvácel při tom a umíral na ně jako včela na bodnutí svého žihadla. Bylo to jako ponorná řeka v Březinových *Vigiliích*:

Ztracená řeka, ze světla zřícená do tmy,
vráží tam, zpěněná, v tisíce slují
a hledá a volá žhavého milence svého,
slunce.

Nepochybují, že toto slunce našel ve své smrti, v níž se mu zjevil nejhlubší a nejplnější kontrapunkt jeho života. Také jeho obličej v posmrtné podobě vyrostl do nebývalé výše, před níž jsme se v úžasu pozastavovali všichni, kdož jsme přišli k jeho otevřené rakvi.

Je-li největším uměním života umění dávatí a umění přijímání, nikdo nevládl tímto uměním tak svrchovaně jako Vy, Jakube Demle. Celá naše existence není ničím jiným nežli ustavičným přijímáním daru života a jeho vydáváním, přičemž nejhlubší příkaz tvůrčí síly pracující v nás nám tajemně říká, že nejvyšší naší povinností je rozmnožiti dar života, který jsme přijali. A to činí Vaše dílo v míře vrchovaté. Je tak zalidněné a tak živné jako žádné druhé básnické dílo v přítomné době. Nikdo svým dílem nepotvrdil tolik jako Vy poznání dnešní astronomie, že vesmír se rozpíná, vesmír roste. Dovedl jste rozdávat mnohem víc, nežli byli druzí schopni přijímat, ale také jste žádal mnohem víc, nežli byli schopni dát, a v tom spočívá tragika Vašeho díla a života, tragika života poráženého, ale ve své porážce vítězně vstávajícího.

A nyní mi zbývá dopovědět závěr mého vyprávění: jak jsem splnil své poslání v Tasově.

Vraceje se z nemocnice přemýšlel jsem, jak to zařídit. Byl pátek večer, na sobotní dopoledne bych sotva někoho sehnal, aby jel se mnou. Každý člověk, připadající v úvahu, byl v tuto dobu zaměstnán. V sobotu odpoledne autobusy už ani nejezdí. Bylo by snad možno sjednat taxíka, ale taxíky bývají rovněž předem zamluveny, stalo se mi před nedávným časem, že jsem ve chvíli nutné potřeby taxíka prostě nesehnal. Uvažuje takto přišel jsem do naší ulice, kde jsem před domem pana inženýra Kosteleckého, našeho blízkého souseda a mého někdejšího žáka, spatřil stát jeho nový vůz. Po krátké zastávce doma odešel jsem ihned k němu, kde jsem vyložil tomuto laskavému člověku a jeho paní, která Demlovo dílo zná a miluje, čím jsem byl právě pověřen, a poprosil je, aby mě do Tasova zavezli. Okamžitě s největší ochotou mně to slíbili a domluvili jsme se, že druhého dne ve dvě hodiny odpoledne pojedeme.

V smluvenou dobu jsme tedy všichni tři vyjeli k Tasovu. Byl to den předčasně prudkého protržení jara, pole byla obnažená do temné hnědi, silnice rozblácené, nabobtnalé potoky se místy vylévaly z břehů, na vršcích kolem Pozďatína se v lesích dosud ukrývaly tenké vrstvy sněhu a Oslava pod Vančí tekla nebývale rozmáchlá. Jedeme-li někam vlakem nebo autem, které neřídíme, a stojí-li před námi nějaký úkol, který máme splnit, míváme pocit, jako by nám byl čas jízdy jaksi nádavkem a nezaslouženě darován, a mně taková cesta naléhavě připomíná, že lhůta každého života na tomto světě je přesně vyměřena. Zastavili jsme v Tasově před domem č. 27, kde bydlí rodina pana Vrby, manžela neteře Jakuba Demla, dcery jeho bratra Antonína. Jí bylo adresováno sdělení, které jsem vezl. V tomto domě bývala kdysi tasovská pošta a Jakub Deml tu bydlel s paní Kytlicovou v letech 1921 a 1922 u svého bratra poštmistra, než postavili svou vilu v Bosně. Do tohoto domu jsem za ním tehdy chodíval z blízké Jasenice.

Vzpomínám si, že v něm kdysi byl na letním pobytu i Jaroslav Durych se svou rodinou.

Přijala mě paní Vrbová, která chovala svou pravou ruku v sádrovém obvazu. Zlomila si ji, nemýlím-li se, na náledí po cestě z Bosny od strýčka domů. Když si trochu postěžovala na věci, které ji trápily, vedla mě za svým manželem do prodejny tasovské Jednoty, jejímž vedoucím je pan Josef Deml, synovec Jakuba Demla, syn jeho bratra Josefa. Expedovali tam právě úmrtní oznámení, na nichž bylo, jak už jsem se o tom zmínil, chybné datum. Nemocnice prý jim oznámila smrt Jakuba Demla teprve v sobotu asi v 9 hodin dopoledne, a tak předpokládali, že zemřel toho dne ráno. Nenašlo se je zeptat se na přesnější hodinu.

Pan Vrba a jeho paní se s námi zakrátko vypravili do Bosny a ochotně nám odemkli dům Jakuba Demla. Nelze vypovědět, jakou prázdnotou a opuštěností to čišelo v tomto prostydlém a opuštěném domě. V tom domě, kde to kdysi znělo plným slunečním jasem, životem tolika přátel jakoby ustavičně přítomných a především životem Otokara Březiny, který tu pobýval obvykle několik týdnů v letních měsících, kde to znělo tolika květy, plnicími okna domu a jeho zahradu, ale kam se také slétaly různé noční přízraky vyluzující zvuky temného, nevraživého napětí, jež někdy nebezpečně přeplňovalo jeho ovzduší! Nebyl jsem v domě Jakuba Demla téměř čtvrt století a ten kontrast mezi někdejšími jeho životem a nynější úplnou vyprázdněností dopadal na mě jako údery jakési bezedné a prapodivné hlušiny. Zdi byly téměř holé, básník prý v poslední době rozdával své obrazy, regály v knihovně prořídle, patrně rozdával i knihy, a hlavně páčil korespondenci a snad i nějaké rukopisy.

Po příkrých dřevěných schodech jsme vyšli nahoru a vstoupili do pokoje Otokara Březiny. Hned proti dveřím před postelí jsme uviděli dřevěnou truhlici, o níž mluvil Jakub Deml. Její obsah neodpovídal přesně tomu, co mi o něm pověděl. Pravděpodobně utkvěl bás-

níkovi v paměti dřívější její stav, který se později změnil. Nebyla tam velká lepenková krabice s menší krabičkou, v níž měla být smlouva s Vyšehradem, nýbrž volně uložené svazky vybraných spisů Jakuba Demla, jak je, jistě se souhlasem autorovým, uspořádal Timotheus Vodička. Byly to zřejmě tištěné texty, oklepy i rukopisy zabalené do tužšího papíru a převázané motouzem nebo stuhou. Na každém balíku byla nálepka se seznamem textů, které obsahoval. Mělo to být deset svazků, v jejichž pořadí však devátý chyběl. Kromě těch devíti svazků byly tam uloženy ještě dvě knihy: *Pro budoucí poutníky a poutnice*, objemný to deník z prvního údobí jeho tvorby, a *Mé svědectví o Otokaru Březinovi*. Podle mého odhadu, který mi dodatečně potvrdil pan Vodička, *Mé svědectví* tvořilo chybějící devátý svazek. Pan Vrba si poznamenal na papír seznam všech věcí, které byly v truhlici a jež mně vydával, přinesl odněkud kufr, o němž mi řekl, že je majetkem pana Vodičky, vložili jsme všechny věci do něho a odvezli do Třebíče. V den pohřbu jsem pak v Tasově odevzdal kufr panu Vodičkovi.

Balíky jsem doma neotvíral, prohlédl jsem pouze desátý svazek, který byl rozdělaný, a zjistil jsem, že v něm nejsou všechny texty uvedené na nálepce. Chyběly texty, které byly v seznamu tužkou zatrženy, a všiml jsem si, že i v seznamech druhých balíků jsou pořadová čísla některých textů podtržena. Pan Vodička mi později napsal, že se v balících se všemi texty neshledal, dodáváje k tomu, že Jakub Deml z nich sám různé texty vytahoval a některé knihy lidem půjčoval.

Snad by mohl někdo říci, že jsem měl podle litery dopisu adresovaného paní Vrbové (pošli mně všechny zbylé rukopisy) hledat dál v domě a všechny nalezené rukopisy odvézt. Jenomže Jakub Deml nebyl už v tuto chvíli na živu, takže *jemu* je už jeho neteř poslat nemožná. Ani jsem tehdy ještě neznal jeho závěť, kterou přivezl později Dr. Dušan Straňák z Prahy a v níž činí dědičkou všech svých rukopisů, napsaných od roku 1958,

paní Marii R. Vodičkovou. Ale hlavní bylo, že ve svých návodech mluvil Jakub Deml *jen* o té truhlici a jejím obsahu, o ničem jiném se nezmínil, a myslím si, že by se byl o tom alespoň slovem zmínil, třebaže to bylo už nedlouho před jeho smrtí a on byl vysílen. Jemu zřejmě v té chvíli nezáleželo na nějakém tom rukopise, po němž pasou různí sběratelé, bibliofilové, slídlilové a kořistníci všech druhů a odstínů, nýbrž na tom, co se má z jeho díla, zbaveného všelijakých efemérností, uchovat jako živný chléb pro pokolení budoucích. A to v tomto výboru skutečně je, i když snad čas v jeho podobě provede tu a tam nějakou drobnější změnu nebo úpravu.

Dochováno v pozůstalosti.